

Zapomenutý kněz a pedagog Antonín Buček (1884–1914)

Pavel Šopák

DOI 10.69108/slsb.2024.2.05

Pavel Šopák: Forgotten Priest and Educator Antonín Buček (1884–1914)

The paper focuses on life and activities of Antonín Buček (1884–1914), priest, journalist and catechist at Czech grammar school in Opava. Buček himself attended the mentioned school and after the final exam in 1902 he studied religion in Olomouc. He returned to Opava in 1911 to find a job at the grammar school. Except his teaching commitment, he organised tourist trips for students and various charities. His lectures for rural population were also significant. His activities must be understood in the context of the formation of Czech political Catholicism of the late Habsburg period. Buček also published several articles in Czech newspapers and journals, but he did not manage to defend his doctoral thesis due to his early death in 1914. His grave at Opava cemetery was preserved, because in 1934 remains of his follower, catechist and museologist František Myslivec (1873–1934) were buried at the same site. The paper endeavours to commemorate the 140th anniversary of Buček's birth and 110th anniversary of his death.

Key Words: Antonín Buček, Czech Grammar School in Opava, Political Catholicism, Nationalism

K posledním akvizicím Slezského zemského muzea patří rozměrná skupinová fotografie,¹ zachycující profesorský sbor českého gymnázia v Opavě se studenty; sedící postavy jsou členové pedagogického sboru, mladíci stojící v řadě za svými učiteli jsou čerství abiturienti. Počet stojících postav (12) odpovídá počtu maturantů ve školním roce 1913/1914, což nám určuje stáří fotografie. Nás musí zajímat sedící postavy profesorů: na zde publikovaném výřezu vidíme zcela vpravo sedícího u stolku profesora matematiky a fyziky Dr. Augustina Mariana Haase (s brýlemi), řeholního kanovníka Královské kanonie premonstrátů na Strahově, vedle něj profesora latiny a řečtiny Františka Nováka a zcela nalevo viditelně nejmladšího člena profesorského sboru – katechetu Antonína Bučka. Tato fotografie není známa; při příležitosti padesáti let existence gymnázia byl publikován sborník, v němž byly zveřejněny skupinové fotografie profesorů s abiturienty, avšak z období, o něž nám jde, ve sborníku nacházíme pouze fotografii ze závěru školního roku 1914/1915, na níž už je profesorský sbor viditelně pozměněn.²

Za tvářemi nutno vidět živé lidi a jejich osudy; jestliže jména Tomáš Svěrák nebo Josef Fürst jsou dostatečně známa, jiná je třeba blíže přiblížit. Platí to bezesporu o Antonínu Bučkovi, jehož dvojí jubileum připadá na rok 2024: sto čtyřicet let uplynulých od jeho narození a sto deset let, jež nás dělí od jeho vskutku předčasné smrti.

1 Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace Slezské zemské muzeum (DKRVO, MK000100595).

2 *Padesát let českého gymnasia v Opavě*, Opava 1933, s. 56.

Antonín Buček přibyl na opavské gymnázium dvakrát: prvně v září 1894, kdy nastoupil coby student do primy; maturoval v roce 1902 a co je obzvlášť pozoruhodné, měl spolužáky, kteří se stali mnohem známějšími – středoškolského profesora Josefa Stypu (1883–1948)³ a především profesora Josefa Vašicu (1884–1968), štitinského rodáka, vynikajícího znalce staroslověnských památek a českého literárního baroka.⁴ Podruhé přibyl na české gymnázium v Opavě v roce 1911, kdy byl jmenován suplujícím katechetou (výnosem zemské školní rady ze dne 21. září 1911)⁵ a o rok později skutečným učitelem náboženství (výnosem ministerstva kultu a vyučování ze dne 27. srpna 1912).⁶ Ve svazku s opavským gymnáziem setrval až do prosince 1914, kdy onemocněl meningitidou. Naposledy byl ve škole 1. prosince, ale pro silné bolesti musel odejít domů; onemocnění – údajně chřipkou – se nelepšilo a 10. prosince upadl do bezvědomí, načež byl odvezen do opavské Zemské nemocnice, kde v poledne 14. prosince 1914 zemřel. Pohřeb se konal 17. prosince; v Proboštském chrámu Nanebevzetí Panny Marie bylo za zemřelého slouženo rekviem a z kostela se vydal pohřební průvod, vedený proboštem Norbertem Kleinem, na opavský městský hřbitov, kde nad Bučkovým hrobem pronesli řeči zástupci gymnázia, křesťansko-sociální strany a Matice opavské.⁷ Za zmínku stojí, že hrob Antonína Bučka se dodnes dochoval, protože do téhož hrobu byly později uloženy ostatky kněze, muzejníka a profesora opavského gymnázia Františka Myslivce (1873–1934).⁸

Vraťme se ale na počátek Bučkovy životní dráhy: Antonín Buček se narodil 17. ledna 1884 v Dobroslavicích do rodiny místního rolníka Jana Bučka a jeho manželky Juliány, rozené Pravdové.⁹ Po maturitě na opavském gymnáziu studoval bohosloví v Olomouci a v roce 1906 byl vysvěcen na kněze. Dne 1. srpna 1906 byl jmenován kaplanem a dosazen na faru v Neplachovicích. V duchovní službě setrval do 15. února 1909, poté zastupoval nemocného profesora náboženství Viktorína Karase. Následně po dva školní roky učil na státním českém gymnáziu v Prostějově (od 1. listopadu 1909 do 15. září

3 K němu zejména Jaromíra KNAPÍKOVÁ, *Slavkovský rodák, opavský středoškolský profesor Josef Stypa*, in: Opava. Sborník k dějinám města 7, Opava 2010, s. 14–15.

4 *XIX. Program c. k. státního gymnasia s vyučovací řečí českou [1901/1902]*, Opava [1902], s. 76.

5 *XXIX. Program c. k. státního gymnasia s vyučovací řečí českou [1911/1912]*, Opava 1912, s. 19.

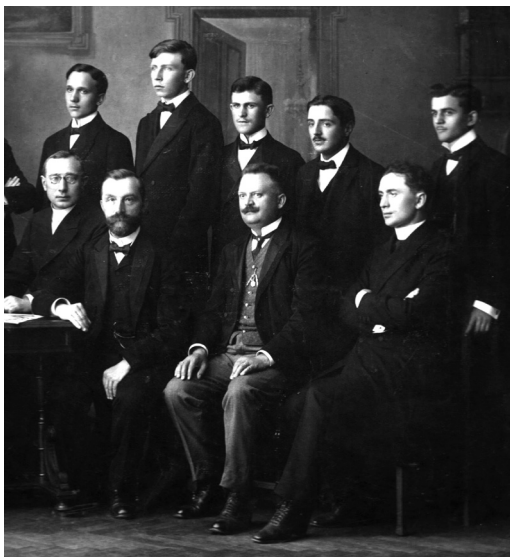
6 *XXX. Program c. k. státního gymnasia s českou řečí vyučovací [1912/1913]*, Opava [1913], s. 15; *Duchovenský věstník*, Opavský týdeník 43, 1912, č. 77, 2. října, s. 3.

7 ZA v Opavě, Sběrka matrik severomoravského kraje, matrika úmrtní Opava Panna Marie, sign. Op–I–51, fol. 252; Opis úmrtního listu s hodinou úmrtí a příčinou viz SOKA Opava, Římskokatolický farní úřad Panny Marie Opava, nezpracováno. Nekrology: Ferdinand PAVELEK, *P. Antonín Buček, profesor náboženství*, in: XXXI. Program c. k. státního gymnasia s českou řečí vyučovací [1914/1915], Opava 1915, s. 3–4; Tamtéž, s. 21; † *Prof. P. Antonín Buček*, Ostravský kraj 9, 1914, č. 93, 19. prosince, s. 2; † *Prof. P. Antonín Buček*, Slezský venkov 3, 1914, č. 101, 18. prosince, s. 3.

8 Jde o hrob v řadě hrobů římskokatolických duchovních, skupina 7, č. 28. Za informaci děkuji Zdeňku Kravarovi ze Zemského archivu v Opavě.

9 *Z Neplachovic*, Ostravský kraj 3, 1908, č. 74, 12. září, příloha Naše Slezsko, s. 4.

1911)¹⁰ a zpět se na opavské gymnázium dostal díky Viktorinu Karasovi, jenž si svého někdejšího žáka vybral v době své nemoci za svého zástupce.

Skupinová fotografie pedagogů opavského gymnázia. Antonín Buček zcela vpravo

profesorů Viktorina Karase (1851–1912) a Osvalda Jakubíčka (1858–1912).¹³ Méně obvyklé bylo, když se Antonín Buček podílel na organizaci turistických výletů studentů či – jak se psalo – pochodových cvičení, jakým byla výprava vedená z Opavy do Hradce, Žimrovic, Štáblovic a zpět (6. června 1912).¹⁴ Organizaci vycházek a pochodových cvičení se věnoval i v době, kdy učil v Prostějově; tehdy šlo o vycházky do okolí města, zejména na Zlechov, kde „se žáci mohli tužiti ve veslování, k němuž není jinde příležitosti.“¹⁵ Dále zaznamenáváme, že dne 20. listopadu 1913 zavítali studenti tercie opavského gymnázia se svým profesorem na výstavu kostelních paramentů do opavské klášterní školy.¹⁶ Dále mezi Bučkovy více méně povinnosti náleželo členství ve výboru Podporovacího spolku gymnázia¹⁷ a koneckonců i věnování příspěvků na různé

K povinností katechety gymnázia v předpřevratové době patřila výuka dvou hodin náboženství týdně ve všech osmi ročnících, tj. výuka šestnácti hodin týdně (to samozřejmě platilo jak pro gymnasium prostějovské, tak opavské). Dále to byla povinnost vést každý rok duchovní cvičení před zpovědí v předvelikonoční době nebo během slavnosti Božího Těla (11. června 1914).¹¹ V neposlední řadě katecheta pronášel kázání při různých oficiálních příležitostech, například při příležitostech císařových jmenin (4. října 1912), kdy „při mši svaté promluvil katecheta Buček z kazatelny slavnostní řeč povznášející obsahem a dokonalou formou,¹² nebo přednesl projevy při pohřbech gymnazijních

10 Na prostějovském gymnáziu vyučoval ve školním roce 1910/1911 také němčinu v sextě, viz *V. výroční zpráva c. k. státního gymnasia v Prostějově za školní rok 1910–1911*, Prostějov 1911, s. 18; *Osobní*, Opavský týdeník 40, 1909, č. 86, 3. listopadu, s. 4.

11 *XXXI. Program c. k. státního gymnasia s vyučovací řečí českou [1913/1914]*, Opava 1914, s. 14.

12 Analogicky tomu bylo 4. října 1913.

13 *XXIX. Program c. k. státního gymnasia s vyučovací řečí českou [1911/1912]*, Opava 1912, s. 35–37; *Úmrtí*, Opavský týdeník 43, 1912, č. 32, 24. dubna, s. 4.

14 Tamtéž, s. 41.

15 *V. výroční zpráva*, s. 42. Mínen Zlechov u Plumlova.

16 *XXX. Program c. k. státního gymnasia s vyučovací řečí českou [1912/1913]*, Opava [1913], s. 38.

17 Například *Podporovacímu spolku c. k. českého gymnasia v Opavě*, Opavský týdeník 40, 1909, č. 47, 19. června, s. 4; *Podporovací spolek českého gymnasia v Opavě*, Tamtéž 43, 1912, č. 100, 21. prosince, s. 3.

dobročinné účely (například opakované finanční příspěvky *Spolku pro zakládání knihoven ve Slezsku* nebo *Akademickému spolku Opava*).¹⁸

Vedle těchto povinností či obvyklostí je třeba připomenout další Bučkovy aktivity. Určitě i pouť na Hostýn a Velehrad v červenci 1912, kdy Buček přednesl ve velehradské bazilice kázání, není už zcela obvyklou (šlo o pouť 1275 věřících a 14 kněží),¹⁹ ani Bučkův projev na jubilejní slavnosti v Neplachovicích v září 1908, uspořádané při příležitosti oslavy výročí zrušení roboty a nástupu císaře Františka Josefa I., není zcela běžným veřejným vystoupením kněze. Je zjevné, že se Buček názorově profiloval díky svému krátkému prostějovskému působení, kde v Karlu Dostálu Lutinovi (1871–1923) poznal kněze, jehož veřejné angažmá nekončí pastorační činností a vedením matriční agendy, ale zasahuje do oblasti politické, kulturní či hospodářské, projevuje se redigováním časopisů, psaním poezie i formulováním názorově velmi vyhraněných polemických prohlášení. Právě v Prostějově přednesl v prosinci 1910 přednášku o Moravcích ve Slezsku, o buditelích z řad duchovních, počínaje Cypriánem Lelkem a Janem Vyhliďalem konče. A právě Karel Dostál Lutinovi byl mezi posluchači a – jak zaznamenaly noviny – Bučkova slova si vyslechl s velkým zájmem.²⁰

Buditelská tradice 19. století, jíž byl Buček bezesporu věren a ctil ji jako závazek pro své vlastní veřejné působení, tj. české vlastenectví, podněcované ve Slezsku po několik generací především katolickým klérem, ovšem nebylo jedinou hodnotou, jež byla pro něj určující. Důležitou hodnotou byla také – a možná zejména – osvěta, resp. obecné zvyšování vzdělanosti či informovanosti mezi veřejností. Dokládá to i článek, jež napsal do zábavného časopisu pro křesťany *Eva*, vydávaného v Prostějově Bedřichem Konaříkem-Bečvanem. Bučkův příspěvek rekapituloval objevy posledních desetiletí na poli antropologicko-archeologických bádání o předchůdcích moderního člověka. Šlo o zcela novou situaci, s níž se museli duchovní vyrovnat: připustit existenci postupné evoluce živočišných druhů a nalezení určité hranice mezi tvorem, jež náleží výlučně přírodě a tvorem, jehož lze považovat za předchůdce člověka. Takto vystupuje *Homo neanderthalensis* (Buček ještě píše *Homo mousteriensis*) jako tvor, jež „*byl člověkem dalekým opic. Nebyl zahrabán jako zvíře, ale pohřben. Neboť ležel na pravé straně jako by spal, loket pravice maje pod lícem, dlaň pod hlavou. [...] Dá se z toho soudit na láskyplné zacházení s mrtvým. [...] Byl to tedy tvor, jež měl již vyšší ponětí o životě a smrti nežli zvíře.*“²¹ Bučkovo jméno nacházíme na stránkách dalších katolických časopisů: do brněnské *Hlídky* napsal zprávu o práci Josefa Zukala *Lichtenštejnské inkvizice*²² a podvkrát také přispěl do oblíbeného homiletického časopisu *Kazatelna*, jež od roku 1902 redigoval

18 Například *Spolku pro zakládání knihoven ve Slezsku...*, Opavský týdeník 37, 1906, č. 4, 13. ledna, s. 4; *Spolek pro zakládání knihoven ve Slezsku*, Tamtéž 42, 1911, č. 35, 6. května, s. 3; *Akademický spolek Opava*, Slezský venkov 2, 1918, č. 88, 10. října, s. 4.

19 *Pouť Slezanů na Hostýn a Velehrad*, Opavský týdeník 43, 1912, č. 57, 24. července, s. 3.

20 *Z Prostějova, 14. prosince*, Opavský týdeník 41, 1910, č. 100, 21. prosince, s. 3.

21 Antonín BUČEK, *Jak vypadal pračlověk?*, *Eva* 7, 1910, č. 1, s. 13–15.

22 A. BUČEK, *Josef Zukal – die lichtensteinische Inquisition [...]*, *Hlídky* 29, 1912, č. 12, s. 851–852.

František Bernard Vaněk a do něhož psali například Karel Dostál Lutínov, Xaver Dvořák, Sigismund Bouška a další osobnosti katolické moderny.²³

Bučkův zájem o Slezsko se pojil s aktivním členstvím v Matici opavské, v jejímž výboru a ve školské sekci se objevil v roce 1912, stejně jako s členstvím ve slezském odboru Národní rady české a v kuratoriu učňovských besídek (v roce 1913).²⁴ Veřejné angažmá nebral jako formalitu. Tak na schůzi opavské *Politické jednoty* v Neplachovicích 11. listopadu 1906 navrhl založit lidový osvětový spolek, jenž by podporoval další vzdělávání občanů – a ihned také složil 20 korun na tento záměr.²⁵ Tak povstala *Vzdělávací jednota pro Neplachovice a okolí*, pořádající naučné přednášky, recitační vystoupení a divadelní představení.²⁶ Sžití s venkovským prostředím tedy Bučkovi přineslo možnost působení na veřejnost, což se ostatně týká i jeho podílu na slavnosti svěcení stříkačky v Držkovicích (13. srpna 1907)²⁷ nebo vystoupení v rámci prezentace kandidáta do voleb do Říšské rady Karla von Rolsberg v roce 1907.²⁸ Pochopitelně docházelo ke konfliktům – a tu musel obhajovat svou pozici osvětového pracovníka, který dělá vše pro to, aby v jeho působišti (Neplachovice) neposilovala Nordmarka.²⁹ Potřebu jednotné informační báze pro katolické organizace ve Slezsku plnil časopis *Naše Slezsko*, zprvu vydávaný jako příloha *Ostravského kraje* (od podzimu 1907), u jehož zrodu Buček stál a jenž byl spojen s *Katolickým lidovým spolkem*, představujícím základnu pro osvětovou práci a působícím především na venkově.³⁰ V rámci akcí pořádaných spolkem přednášel Buček na slezském venkově (Zbyslavice, Dolní Životice, Velká Polom).³¹ Vysoce aktuální sociální tematiku prezentoval v přednášce ve Třebovicích v listopadu 1907, uspořádané rovněž jako akce *Katolického lidového spolku*.³² Na téma *Rodina a škola* promluvil na schůzi v Jezdkovicích,³³ kde již předtím, v únoru 1908, agitoval pro *Katolický lidový*

23 A. BUČEK, *Neděle VI. po sv. Duchu. Křesťanství a moderní společnost*; Kazatelna 5, 1906–1907, s. 348; TÝŽ, *Neděle XIV. po sv. Duchu, Patří náboženství do veřejného života?*, Tamtéž, s. 408.

24 Antonín BŘESKÝ, *Jednatelská zpráva o činnosti Matice Opavské ve správním roce 1912/1913*, Věstník Matice opavské 21, 1913, s. 77–78; Jan JANDÁSEK, *Výroční zpráva jednatelská za správní rok 1913–1914*, Věstník Matice opavské 22, 1914, s. 79.

25 *Politická schůze v Neplachovicích*, Opavský týdeník 37, 1906, č. 89, 4. listopadu, s. 1–2.

26 *Vzdělávací jednota pro Neplachovice a okolí v Neplachovicích*, Opavský týdeník 38, 1907, č. 29, 13. dubna, s. 4; *Vzdělávací jednota v Neplachovicích*, Opavský týdeník 39, 1908, č. 14, 15. února, s. 4.

27 *Z Držkovic*, Opavský týdeník 38, 1907, č. 65, 17. srpna, s. 3.

28 *Z Neplachovic*, Opavský týdeník 38, 1907, č. 24, 23. března, s. 4.

29 A. BUČEK, *Dopisy. Z Opavy a Neplachovic*, Opavský týdeník 40, 1909, č. 23, 20. března, s. 3.

30 Jeho zakladatelem byl kněz Alois Šebela (1880–1942), jenž v roce 1904 přišel do Katerínek jako kaplan a zde založil Všeodborové sdružení křesťanského dělnictva (1906) a Katolický lidový spolek (1907). Alois PROKOP, *Odborové hnutí křesťansko-sociální ve Slezsku*, in: Vlastivědný sborník slezský 2, Opava 1926, s. 201–202. S *Katolickým lidovým spolkem* bylo personálně propojeno *Sdružení venkovské omladiny*, v němž se Antonín Buček rovněž angažoval, viz *Schůze sdružení venkovské omladiny*, Ostravský kraj 4, 1909, č. 71, 11. září, s. 5.

31 *Katolický spolek lidový*, Ostravský kraj 2, 1907, č. 94, 27. listopadu, s. 2; *Z Byslavic*, Ostravský kraj 2, 1907, č. 75, 21. září, s. 5.

32 *Ze Střebovic*, Ostravský kraj 2, 1907, č. 91, 16. listopadu, s. 6.

33 *Z Jezdkovic*, Ostravský kraj 3, 1908, č. 94, 24. listopadu, s. 4.

spolek a získal padesát členů,³⁴ nebo na schůzi v Jamnici, kde se zaměřil na vznik starobního pojistění a na jeho připravovanou vládní reformu.³⁵ Zaznamenáváme také Bučkovy přednášky organizované jinými katolickými spolky, konkrétně *katolicko-politickou besedu*, jakou byla beseda v Jaktáři s Bučkovou účastí.³⁶ Tato osvětová aktivita skončila, když se Antonín Buček stal katechetou gymnázia v Prostějově (1909), a obnovila se až s jeho návratem do Slezska, kdy získal místo katechety na českém gymnáziu v Opavě.

Bučkovo veřejné mimoškolní působení tvořilo integrální součást polarizace politického spektra ve Slezsku a na Ostravsku, jež se v prvních letech 20. století vyznačovalo utvářením nových politických subjektů a definováním vzájemně konkurenčních názorových směrů (sociální demokraté, pokrokáři, národní socialisté, agráři, křesťanští sociálové atd.). V této situaci Buček ostře vystupoval proti konkurenci a nezřídka se musel bránit proti nepravdivým či zkrslým tvrzením názorově odlišných novin.³⁷ Díky úzkému propojení s *Katolickým lidovým spolkem* a s novinami *Ostravský kraj* nutno Antonína Bučka přiřadit k protagonistům rodící se křesťansko-sociální strany ve Slezsku, a to v té fázi, kdy se utvářela na bázi katolických spolků, ostatně Buček byl jednatelem výboru křesťansko-sociální strany (1912)³⁸ a zejména svolavatelem prvního stranického sjezdu, jenž se konal v Opavě dne 8. listopadu 1913.³⁹ Současně se ale angažoval ve slezském odboru *Národní rady české*, jenž měl usilovat o nalezení určité jednoty v české politické reprezentaci, která vznikem moderních politických stran vzala za své (Buček se stal členem výboru této korporace na schůzi 5. února 1914 v Klimkovicích).⁴⁰ A byla to předčasná smrt, jež mu znemožnila politickou činnost dále rozvíjet a tříbit politické názory, o nichž jsme alespoň kuse informováni díky novinovým zprávám.

Informačních zdrojů mimo denního tisku a výročních zpráv škol, jež by doplnily či zpřesnily Bučkův lidský profil, je velmi málo. Dochoval se exemplář oznámení o Bučkově smrti⁴¹, pohlednice zaslaná Antonínem Bučkem spolužákovi Josefu Stypovi z Hrabyně⁴² a dopis, jímž Antonín Buček děkuje Vincenci Praskovi za zaslání *Slezské vlastivědy* a táže se jej, zdali má ještě k dispozici *Slezské rodáky*.⁴³ Tyto drobnosti převyšuje významem (bohužel nedatovaný) rukopis rozsáhlé historické studie, věnované rozkolu mezi východní a západní církví, jenž zaujme poznámkami provedenými recenzentem či oponentem textu.

34 *Z Jezdkovic*, Ostravský kraj 3, 1908, č. 17, 22. února, s. 6.

35 *Z Jamnice*, Ostravský kraj 3, 1908, č. 92, 14. listopadu, s. 4.

36 *Schůze*, Ostravský kraj 3, 1908, č. 4, 11. ledna, s. 6.

37 A. BUČEK, *Z Neplachovic*, Ostravský kraj 3, 1908, č. 102, 24. prosince, s. 9; „*Slezskému věstníku*“, Ostravský kraj 4, 1909, č. 5, 16. ledna, s. 6; *Důstojní páni nedůstojně píší*, Slezský venkov 3, 1914, č. 1, 1. ledna, s. 3–4.

38 *V pondělí dne 30. prosince...*, Ostravský kraj 8, 1913, č. 2, 4. ledna, s. 4.

39 *Zpráva o prvním manifestačním a pracovním sjezdu strany křesťansko-sociální*, Ostravský kraj 8, 1913, č. 89, 15. listopadu, s. 1–2.

40 *Výroční zasedání valného sboru slezského odboru Národní rady české*, Ostravský kraj 9, 1914, č. 25, 8. dubna, s. 4. Tutéž zprávu přinesly i *Noviny těšínské* 20, 1914, č. 19, 11. dubna, s. 6.

41 ZA v Opavě, Josef Krakovič, inv. č. 29, karton 5.

42 ZA v Opavě, Josef Stypa, inv. č. 24.

43 ZA v Opavě, Vincenc Prasek, inv. č. 87, karton 2, dopis nese datum 17. dubna 1907.

Bezesporu jde o disertační práci, kterou Antonín Buček již nestihl obhájit. Studie vznikla na základě vesměs německé literatury a panoramaticky postihuje rozsáhlý časový interval od doby Konstantina Velikého po 16. století (počítaje v to i velkomoravské intermezzo).⁴⁴

Odlišným a bezesporu vůbec nejzajímavějším písemným pramenem, odhalujícím Bučkovu osobnost, je šestice dopisů, jež Antonín Buček zaslal knězi Bedřichu Vaškovi (1882–1959), jenž působil jako katecheta v Uherském Ostrohu a v lednu 1915 po Bučkově smrti nastoupil jako katecheta na české gymnázium v Opavě. Po roce 1918 učil rovněž na českém učitelském ústavu v Opavě, a to až do podzimu 1922, kdy se stal (zprvu suplujícím) profesorem na bohoslovecké fakultě v Olomouci. Šestice dopisů je nedatovaná, pouze z obsahu lze odvodit, že byly napsány v době Bučkova kaplanování v Neplachovicích, tj. během let 1906–1909. Tak v jednom z dopisů čteme: „*Spolek založen. Žije a pere se. Ale jsem unaven. Pro veliké nelaskavé jednání pan faráře!*“ Tím může být míněna *Vzdělávací jednota*, ustavená v roce 1906, případně *Katolický lidový spolek*, konstituovaný o rok později, každopádně je zajímavá poznámka, že neplachovický farář, o generaci starší než Buček, není z aktivit svého kaplana nadšen.⁴⁵ Pozoruhodnou reflexi čteme v dalším listu: „*sleduji moravský sněm a co vidím? Nejpokrokovější návrhy podala katolická strana. Co je interpelace ze Slezska známého pokrokáře Munka o dvojazyčných nápisech na severní dráze proti životním otázkám o daních, pojištění dělnictva a živnostnictva, o pojištění ve stáří a nemoci [...]. Těší mě tyto pokrokové ideje. Ale kdyby je měl Munk a Ostravský deník! To by bylo sebechvály.*“ A dále citujeme z téhož listu: „*Ve středu byl jsem v Ostravě. Řečnil Šrámek o organizaci velmi hezky [...]. Jeli jsme s ním vlakem, Šebela si stěžoval na nedostatečnou naši výchovu sociální a moderně-časovou. Šrámek souhlasil a mluvil o hrozně neuvědomělosti. [...] Byl tam Rýpar. [...] Doufám, že se brzy uvidíme v Opavě. I Rýpar tam někdy dojíždí.*“ Neméně zajímavý je pasus z dalšího listu: „*Vidíš mou dávnou nechut' k jezuitům [...], ač jsem po maturitě měl úmysly být jezuitou. Lepší být neplachovským kaplanem než pyšným jezuitou hostýnským. Chtěl jsem přemluvit pana faráře, aby pozval na misie jezuitu; ani mě teď nenapadne.*“

Rovněž z posledního ze šestice dopisů je užitečně ocitovat tuto část: „*„Zapadlí“ se sejdou příští čtvrtek na schůzi neobyčejně zajímavé pro poměry slezské, ježto společná Národní rada se rozbila terorem pokrokářů, a bude mít každý to, co urve.*“ Slovem *Zapadlí* v uvozovkách se míní uskupení *Zapadlí vlastenci* se sídlem v Opavě, sdružující mladé kněze, vesměs kaplany z venkovských far. Citovaný dopis se vztahuje ke spolkové schůzce, uskutečněné ve čtvrtek 8. listopadu 1906, z níž vzešel apel k veřejnosti, aby podporovala katolické studentské organizace.⁴⁶ Není jasné, kdy se přesně uskupení s názvem převzatým z názvu románu Karla Václava Raise (knižně 1894) zformovalo; první zpráva

44 Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, Univerzita Olomouc, inv. č. 347, A. BUČEK, *Schisma církve řecko-východní. Dějepisná studie*, b. m., b. d., 261 stran rukopisu.

45 Šlo o P. Josefa Kotka, narozeného v roce 1861, po penzionování v roce 1911 trvale spjatého s Opavou, kde v ulici Na Rybníčku vlastnil dům.

46 *Náš katolický dorost*, Ostravský kraj 1, 1906, č. 55, 14. listopadu, s. 3.

o *Zapadlých vlastencích* pochází ze srpna 1905.⁴⁷ V průběhu roku 1906 měli prakticky každý měsíc po jedné schůzce buďto v Matičním domě, nebo v blíže neurčených „*místnostech známých*“, jak se praví v novinových notickách, a co se týče členstva, jmenovitě je v denním tisku uváděn pouze Alois Šebela coby svolavatel schůzek a případně jednatel spolku František Horák (do března 1907). Horák (1870–1935) byl na kněze vysvěcen v roce 1893 a vykonával funkci zámeckého kaplana v Hukvaldech. V letech 1910–1912 byl zvolen poslancem moravského zemského sněmu jako společný kandidát Katolické strany národní na Moravě a Křesťansko-sociální strany na Moravě. Novinových referátů o *Zapadlých vlastencích* je poměrně hodně, byť jsou obsahem velmi úsporné. Z nich víme, že se spolek scházel jak v Opavě, tak v dalších místech ve Slezsku (například ve Svinově). V roce 1908 se *Zapadlí vlastenci* vydali na Jubilejní výstavu do Kroměříže,⁴⁸ o rok později se mimo schůzek v matičním domě seznámili se sbírkami Muzea Matice opavské, kde jim vše osvětlil gymnazijní profesor Václav Sladký. Největší akce spolku bylo setkání v září 1910 v Dobré v rámci tamní krajinské výstavy – a dle zpráv přibýlo hodně kněží z celého Slezska a nadto hosté z Moravy (poslanec Katolické strany národní František Chlebus, kněz a redaktor František Světlík aj.). Paradoxně tato akce byla patrně jednou z posledních, jíž se spolek prezentoval před veřejností, snad proto že členstvo zestárla a nalezlo si cestu buďto do velkých spolků, jakým byl *Katolický lidový spolek* (jenž vznikl právě z popudu členů *Zapadlých vlastenců*), v němž se angažoval „zapadlý vlastenec“ Antonín Buček mimo již výše řečeného organizací soustavného vychovatelského kurzu (spolu se stěbořickým farářem Václavem Frydrychem),⁴⁹ nebo do politických stran, reprezentujících na Moravě a ve Slezsku v letech před první světovou válkou moderní politický katolicismus.

Použité zdroje:

Archivní prameny:

Zemský archiv v Opavě

Josef Krakovič

Josef Stypa

Sbírka matrik severomoravského kraje

Vincenc Prasek

Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc

Univerzita Olomouc

Státní okresní archiv Opava

Rímskokatolický farní úřad Panny Marie Opava

47 *Zapadlí vlastenci*, Opavský týdeník 36, 1905, č. 61, 9. srpna, s. 3.

48 *Zapadlí vlastenci ze Slezska*, Opavský týdeník 39, 1908, č. 60, 1. srpna, s. 4.

49 *Jednatelská zpráva přednesená na II. řádné výroční valné hromadě Katolického lidového spolku ve Slezsku v Opavě*, Ostravský kraj 4, 1909, č. 14, 20. února, s. 5.

Tištěné prameny:

Antonín BŘESKÝ, *Jednatelská zpráva o činnosti Matice Opavské ve správním roce 1912/1913*, Věstník Matice opavské 21, 1913, s. 77–78.

Antonín BUČEK, *Dopisy. Z Opavy a Neplachovic*, Opavský týdeník 40, 1909, č. 23, 20. března, s. 3.

A. BUČEK, *Jak vypadal pračlověk?*, Eva 7, 1910, č. 1, s. 13–15.

A. BUČEK, *Josef Zukal – Die liechtensteinische Inquisition [...]*, Hlídky 29, 1912, č. 12, s. 851–852.

A. BUČEK, *Neděle VI. po sv. Duchu. Křesťanství a moderní společnost*, Kazatelna 5, 1906–1907, s. 348.

A. BUČEK, *Schisma církve řecko-východní. Dějepisná studie*, b. m., b. d., 261 stran rukopisu.

A. BUČEK, *Neděle XIV. po sv. Duchu, Patří náboženství do veřejného života?*, Kazatelna 5, 1906–1907, s. 408.

A. BUČEK, *Z Neplachovic*, Ostravský kraj 3, 1908, č. 102, 24. prosince, s. 9; „*Slezskému věstníku*“, Ostravský kraj 4, 1909, č. 5, 16. ledna, s. 6.

Jan JANDÁSEK, *Výroční zpráva jednatelská za správní rok 1913–1914*, Věstník Matice opavské 22, 1914, s. 79.

Noviny těšínské

Opavský týdeník

Ostravský kraj

Padesát let českého gymnasia v Opavě, Opava 1933.

Slezský venkov

V. výroční zpráva c. k. státního gymnasia v Prostějově za školní rok 19110–1911, Prostějov 1911.

XIX. Program c. k. státního gymnasia s vyučovací řečí českou [1901/1902], Opava [1902].

XXIX. Program c. k. státního gymnasia s vyučovací řečí českou [1911/1912], Opava 1912.

XXX. Program c. k. státního gymnasia s českou řečí vyučovací [1912/1913], Opava [1913].

Literatura:

Jaromíra KNAPÍKOVÁ, *Slavkovský rodák, opavský středoškolský profesor Josef Stypa*, in: Opava. Sborník k dějinám města 7, Opava 2010, s. 14–15.

Prof. PhDr. Pavel Šopák, Ph.D.
Slezské zemské muzeum
sopak@szm.cz